

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ VE MESLEKİ DOYUM ÖLÇEĞİ GÖZDEN GEÇİRME ÇALIŞMASI

Ece CÖMERTPAY

Çağ Üniversitesi; ece.bayraktaroglu@hotmail.com

Doç. Dr. Binnaz KIRAN

Mersin Üniversitesi; binkiran2009@gmail.com

ÖZET

Bu çalışmanın amacı “Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği” ve “Mesleki Doyum Ölçeği”nin yeniden madde analizi ile güvenilirlik değerleri ve ikinci dereceden doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri ile uyum iyiliği değerlerini araştırmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Adana'nın merkez ilçelerinde görev yapan toplam 394 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Araştırma sürecine; Mesleki Doyum Ölçeği ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik katsayılarını değerlendirip; Türkçe'ye uyarlayan araştırmacılardan e-posta yoluyla izin alınarak başlanmıştır. Ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik katsayılarına ilişkin ölçümler için madde toplam test korelasyon ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları SPSS 24.00 paket programı, ikinci dereceden doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri ve uyum iyiliği yapısal eşitlik modeli için R programlama dilinde lavaan paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmaların sonucunda; Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında geliştirilen, Şar ve arkadaşları (2012) tarafından Türkçeye çevrilen Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (Childhood Trauma Questionnaire)'nin “fiziksel ihmal” alt boyutu haricinde diğer bütün alt boyutların yeterli ayırt ediciliğe sahip maddelerden oluştuğu ve kabul edilebilir güvenilirlik katsayılarına sahip olduğu görülmektedir. Çocukluk çağı travmaları ölçeğinin model uyum istatistikleri incelendiğinde de, mükemmel bir uyum olmasa da kabul edilebilir düzeyde bir uyum olduğu görülmektedir. Kuzgun, Aydemir ve Hamamcı (1999) tarafından geliştirilmiş olan Mesleki Doyum Ölçeği'nin alt boyutları incelendiğinde, tüm alt boyutların yeterli ayırt ediciliğe sahip maddelerden oluştuğu ve kabul edilebilir güvenilirlik katsayılarına sahip olduğu görülmektedir. Mesleki doyum ölçeğinin model uyum istatistikleri incelendiğinde, mükemmel bir uyum olmasa da kabul edilebilir düzeyde bir uyum olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Mesleki Doyum Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukluk çağı travmaları ölçeği'nin “fiziksel ihmal” alt boyutu maddelerinin yeniden düzenlenmesinin, bu boyutun ayırt edicilik düzeyini arttıracığı ve dolayısıyla testin güvenilirliğini de arttıracığı düşünülmektedir. Ayrıca mesleki doyum ölçeğinin yeniden düzenlenmesinin uyum iyiliği değerlerini arttıracığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı travmaları, Mesleki doyum, Psikolojik danışman, Ölçek

A STUDY OF CHILDHOOD TRAUMAS QUESTIONNAIRE AND JOB SATISFACTION SCALE REVIEW

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the item analysis, reliability values, second order confirmatory analysis predictions and the goodness of fit values of "Childhood Traumas Questionnaire" and "Job Satisfaction Scale". The study group consisted of 394 psychological counselors working in the central districts of Adana province. The research process was started with the permission of the researchers, who evaluated the validity and reliability coefficients of the Professional Satisfaction Scale and Childhood Trauma Scale and adapted them to Turkish. For the measurements of the validity and reliability coefficients of the scales; item-total correlation and Cronbach Alpha reliability coefficients were evaluated by using SPSS 24.00 package program, and second order confirmatory analysis predictions and goodness of fit equation model were evaluated by using Lavaan package program in R programming language. As a result of the study; The Childhood Questionnaire, which was developed by Bernstein et al. in 1994 and translated into Turkish by Şar et al. in 2012, demonstrated that its all sub-scales except for "physical abuse" had sufficient item difficulty, and acceptable validity and reliability. When the model correspondence statistics of the Childhood Trauma Scale are examined, it is seen that there is an acceptable level of compliance even if it is not a perfect fit. When Job Satisfaction Scale are examined, which was developed by Kuzgun, Aydemir ve Hamamcı (1999), it's seen that all the sub-scales have sufficient item difficulty and acceptable reliability coefficients. As a result, it was concluded that Childhood Trauma Scale and Job Satisfaction Scale were valid and reliable. It is considered that reorganizing the items of "physical abuse" sub-scale of Childhood Trauma Questionnaire will increase the item difficulty and thus increase the reliability of this test. Furthermore, it's believed that reorganizing Job Satisfaction Scale will increase the goodness of fitness.

Key Words: Childhood Traumas, Job Satisfaction, Psychological Counselor, Scale

1. GİRİŞ

Meslek; bir kişinin hayatını kazanabilmesi için yapmış olduğu, kuralları toplum tarafından önceden belirlenmiş olan ve belirli bir eğitim ile kazanılmış olan sonucunda bir ürün veya hizmet ortaya koyduğu sistemli etkinliklerin tümüdür (Kuzgun, 2008).

Mesleki doyum; bireyin beklentilerinin karşılanması, yeteneklerini sergileyebilmesine olanak sağlanması ve gereksinimlerinin göz önünde bulundurulması gibi birtakım unsurlar sonucu kişinin işine karşı olumlu düşünceler geliştirmesidir. Meslek doyumunu işin özellikleriyle çalışanların istekleri birbirine uyduğunda meydana gelen ve çalışanın işinden mutluluk duymasını sağlayan bir olgudur (Kadioğlu, 2014). Mesleki doyum, kişilerin mevcut çeşitli tutumlarının bir sonucudur. Bu tutumlar işin özellikleri, kişisel özellikler ve insan ilişkilerine göre şekillenmektedir. Yani mesleki doyum; iş özellikleri, kişisel özellikler ve insan ilişkilerine yönelik tutumların sonucu olan genel bir tutumdur (Kağan, 2005).

Çocukluk çağı travmaları; çocuktan sorumlu bir yetişkin tarafından çocuğa yönelik yapılan uygun olmayan ya da zarar veren, çocuğun gelişimini engelleyen davranışların tümüdür. Bu tür davranışlar sonucunda çocuk duygusal, fiziksel, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmekte, sağlık durumu tehlike altına girmekte ve kişinin tüm yaşamı boyunca derin izler bırakmaktadır (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006). Çocukluk çağı travmaları kişilerin yetişkinlik yıllarında yaşadıkları psikolojik problemlerin ve yaşamları boyunca ortaya çıkabilecek birçok sağlık sorununun sebebi olarak düşünülmektedir (Anda ve arkadaşları, 2004).

Yaşanan ihmal ve istismar kısa ve uzun dönemde birçok olumsuz sonuca neden olmaktadır. Çocukluk döneminde ihmal ve istismara maruz kalma kısa dönemde; çocuklarda çabuk tepki verme, kaçınma davranışı, çaresizlik hissi ve yıkıcı davranışlarla kendini göstermekte ve oluşan şemalar nedeniyle bunların yetişkinliğe taşınabildiği de ileri sürülmektedir. Uzun dönemdeki etkilerine bakıldığında ise; yetişkinlerde kişilik bozuklukları, depresyon, kendine zarar verme, intihar, madde bağımlılığı gibi sorunlara neden olabilmekte ve yetişkinlerin insan ilişkilerinde çekingen, korkak, anti-sosyal davranışlar gösterebildikleri gözlenmektedir (Yılmaz, 2010).

Çocukluk çağı travmaları ile ilgili yapılan çalışmalarda, çocukluk çağı travmalarının disosiyatif belirtiler gösterme (Kourt, 2011), kendine fiziksel şiddet, intihar girişimi (Zoroğlu, 2001); duygu düzenleme güçlüğü, kimlik bocalama (Demirkapı, 2013); riskli davranışlar, bilişsel duygu düzenlemede güçlük (Bedirhanbeyoğlu, 2018); olumsuz benlik algısı (Durmuşoğlu ve Doğru, 2006), depresyon (Sönmez, 2015), aksiyete, somatizasyon (Çakar vd., 2018), ayrılma anksiyetesi (Çakmak, 2016), öznel iyi oluş ve kişisel biriciklik algısında yetersizlik (Kahraman, 2018), panik bozukluk (Ölmez vd., 2017), sosyal ilişkilerde yetersizlik (Aydın, 2005) gibi birtakım değişkenlerle anlamlı ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani birtakım olumsuz davranış ve düşünce biçiminin gelişmesine çocukluk çağı travmalarının neden olduğu düşünülmektedir.

Kişi kendi problemlerinin büyük bir kısmını kendi imkânları doğrultusunda çözüme kavuşturabilmektedir; ancak çocukluk döneminde ihmal ve istismara maruz kalan bir kişi bazı problemler karşısında çaresiz kalmakta ve doğal olarak bir psikolojik yardım alma ihtiyacı oluşmaktadır. Bu ihtiyacı giderebilmek için özellikle okullarda

psikolojik danışma ve rehberlik servislerinden yardım istenmektedir. Bu hizmetin tam ve eksiksiz olarak verilmesi öğrencinin kendini gerçekleştirme açısından hayati bir öneme sahiptir.

Okul Psikolojik Danışmanları; öğrencilerin kişisel, mesleki, ailevi problemleri ile ilgili konuşmak için, aynı zamanda öğretmenlerin ve ailenin de öğrenci ile ilgili yaşanan herhangi bir sıkıntıda genellikle ilk başvurdukları kişi olması nedeniyle psikolojik ve mesleki yönlendirme konusunda önemli görevler üstlenmektedirler.

Psikolojik danışmanlık bireye, psikolojik bir yardım sürecidir. Bu süreçte yardım alan kadar yardım eden de önemlidir. Okul Psikolojik Danışmanlarının bu gibi durumlar karşısında etkili ve verimli müdahalede bulunabilmesi için kendi ruhsal durumunun da sağlıklı olması gerekir. Yaşadığı travmaların kendiliği üzerindeki etkisinin farkına varması mesleki yaşamında daha etkili ve verimli çalışmasını sağlayacak; bu da onun mesleki doyum düzeyinin artmasını sağlayacaktır. Buradan hareketle bu araştırma sürecinde çocukluk çağı travmaları ölçeği ile mesleki doyum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik düzeyinin yeniden incelenmesi ve elde edilen sonuçlarla bu konudaki bilgi birikimine ve farkındalığa katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik katsayılarına ilişkin ölçümler için madde toplam test korelasyon ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı SPSS 24.00 paket programı, ikinci dereceden doğrulayıcı faktör analizi kestirimi ve uyum iyiliği yapısal eşitlik modeli için R programlama dilinde lavaan paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın örnekleme tabakalı ve oranlı örnekleme yöntemleri kullanılarak random şekilde araştırma evreninden seçilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında Adana ili merkez ilçelerindeki (Çukurova, Sarıçam, Seyhan ve Yüreğir) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda görev yapan psikolojik danışmanlar oluşturmaktadır. Adana'nın Seyhan ilçesinde 340; Çukurova ilçesinde 180; Yüreğir ilçesinde 199; Sarıçam ilçesinde 47 olmak üzere toplam 766 psikolojik danışman oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme dört merkez ilçede görev yapan psikolojik danışmanların %50'sine ulaşılarak elde edilmiştir. Araştırmanın örnekleme ilişkin demografik bilgiler Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Araştırma Örneklemine İlişkin Demografik Dağılım

	F	%
Cinsiyet		
Kadın	245	62.2
Erkek	149	37.8
Medeni Durum		
Evli	275	69.8

Bekar	119	30.2
<hr/>		
Yaş		
25-34	238	60.4
35-44	104	26.4
45-54	52	13.2
<hr/>		
Kademe		
İlkokul	106	26.9
Ortaokul	155	39.3
Lise	97	24.6
RAM	36	9.1
<hr/>		
İlçe		
Seyhan	173	43.9
Çukurova	92	23.4
Yüreğir	103	26.1
Sarıçam	26	6.6
Toplam	394	100
<hr/>		

Tablo.1 incelendiğinde; okul psikolojik danışmanlarının %62,2'si kadın, %37,8'i erkek; %69,8'i evli ve %30,2'si bekar; %60,4'ü 25-34, %26,4'ü 35-44, %52'si 45-54 yaş aralığındaki; %26,9'u ilkokul'da, %39,3'ü ortaokul'da, %24,6'sı lise'de ve % 9,1'i RAM'da görev yapmakta olan; %43,9'u Seyhan'da, %23,4'ü Çukurova'da, %26,1'i Yüreğir'de ve % 6,6'sı Sarıçam'da görev yapmakta olan danışmanlardan oluşmaktadır. Örneklem grubunda kadın, evli, 25-34 yaş aralığındaki, ortaokul'da görev yapmakta olan danışmanların ağırlıklı olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmaya gönüllü katılan psikolojik danışmanların demografik özellikleri, mesleki özellikleri ve sağlık ile ilgili yaşadıkları sıkıntıları içeren açık ve kapalı uçlu sorular içeren bir bilgi formudur.

2.3.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında geliştirilen Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (Childhood Trauma Questionnaire); çocukluk dönemindeki travmatik ihmal ve istismar yaşantılarını ölçmek amacıyla geçmişe dönük, 5'li likert tipi derecelendirme ile tarama yapan bir ölçektir. Cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olmak üzere beş alt boyutu olup, toplamda 28 maddeden oluşmaktadır. Sorulara verilen yanıtlar, (1: Hiçbir zaman, 2: Nadiren, 3: Ara sıra, 4: Sık sık, 5: Her zaman) şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçekte bulunan 3, 8, 14, 18, 25 sayılı maddeler duygusal istismar; 9, 11, 12, 15, 17 sayılı maddeler fiziksel istismar; 20, 21, 23, 24, 27 sayılı maddeler cinsel istismar; 1, 2, 4, 6, 26 sayılı maddeler fiziksel ihmal; 5, 7, 13, 19, 28 sayılı maddeler duygusal ihmal durumunu ölçmektedir.

ÇÇTÖ puanlarının hesaplanırken olumlu olan 2, 5, 7, 13, 19, 26, 28. maddedeki ifadelerden elde edilen puanlar tersine çevrilir (1 puan alan 5 puana, 2 puan alan 4 puana). Özgün hali 1994 yılında 70 madde olan bu ölçek, 1995 yılında 54 maddeye indirilmiş, Şar 1996) tarafından dilimize tercüme edilerek 28 maddeye indirilmiş, Şar ve arkadaşları (2012) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Ölçeğin iç-tutarlılığını gösteren Cronbach alfa değeri 0,93 Gutmann yarım test katsayısı ise 0,97 olarak bulunmuştur. Pearson korelasyon katsayısı hesaplandığında madde 4 ($r = 0,17$) dışındaki tüm maddelerin 0,30'üzerinde hatta birçoğunun 0, 50'nin üzerinde olduğu saptanmıştır. Bu da ölçeğin iç-tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir.

İki hafta ara ile yapılan test-tekrar testinde ise toplam puan için korelasyon katsayısı .90 ($p < .0001$, $N=48$) bulunurken alt puanlar için korelasyon katsayıları duygusal istismarda .90 ($p=.001$), duygusal ihmal de .85 ($p < 0,001$), fiziksel istismarda .90 ($p < .001$), cinsel istismarda .73 ($p < .001$) ve fiziksel ihmalde .71 ($p < .001$) olarak hesaplanmıştır. Bu da ölçeğin yapısal geçerliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. (Balci, 2018)

2.3.3.Mesleki Doyum Ölçeği

Rehber öğretmenlerin mesleki doyumlarını belirlemek amacıyla 20 maddeden oluşan Mesleki Doyum Ölçeği; Kuzgun, Aydemir ve Hamamcı (1999) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin 13 maddesi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 14, 15, 18, 19) 'niteliğe uygunluk' ve 7 maddesi (7, 11, 12, 13, 16, 17, 20) de 'gelişme fırsatı(isteği)' olmak üzere iki alt ölçeğe ayrılmıştır. Ölçekteki 4, 9, 10, 11, 14, 19. maddeler olumsuz olduğu için puanlamada tersine çevrilerle değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa formülü ile belirlenen iç tutarlılık katsayısı 90'dır. Bu katsayı birinci alt ölçek için .91, ikinci alt ölçek için .75 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 100' dür.

Ölçek beşli likert tipinde olup; ölçeğe verilen cevaplar (1: Hiçbir zaman, 2: Nadiren, 3: Ara sıra, 4: Sık sık, 5: Her zaman) şeklinde belirlenmiştir. Ölçekteki her bir soruya 'her zaman' cevabını verenler 5, 'hiçbir zaman' cevabını verenler 1 puan alacak şekilde puanlanmaktadır. Puanlama sonucunda alınan yüksek sonuç, mesleki doyumun yüksek olduğunu göstermektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde öncelikle boş bırakılma oranının yüksek olduğu veriler, daha sonra paket programlara yüklenen verilerde uç değer özelliği gösteren veriler değerlendirme dışı tutulmuştur. Okul psikolojik danışman öz-yetkinlik ölçeğine ilişkin madde analizi ve güvenilirlik katsayılarına ilişkin ölçümler SPSS 24.00 paket programı kullanılarak; ikinci dereceden doğrulayıcı faktör analizi kestirimi ve uyum iyiliği değerleri yapısal eşitlik modeline göre R programlama dilinde lavaan paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1.Çocukluk Çağı Travmalarına İlişkin Bulgular

3.1.1.Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Madde Analizi ve Güvenirlik Değerleri

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğine ilişkin madde analizi ve güvenilirlik katsayısına ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Madde Analizi ve Güvenirlik Değerleri

Alt Ölçek	Madde No	Madde Toplam Test Korelasyonu	Güvenirlik Katsayısı (Cronbach alpha)
Duygusal İstismar	ÇÇT_3	,48	0.73
	ÇÇT_8	,52	
	ÇÇT_14	,61	
	ÇÇT_18	,29	
	ÇÇT_25	,55	
Fiziksel İstismar	ÇÇT_9	,36	0.74
	ÇÇT_11	,71	
	ÇÇT_12	,63	
	ÇÇT_15	,47	
	ÇÇT_17	,53	
Fiziksel İhmal	ÇÇT_1	,30	0.48
	ÇÇT_2	,28	
	ÇÇT_4	,12	
	ÇÇT_6	,35	
	ÇÇT_26	,29	
Duygusal İhmal	ÇÇT_5	,55	0.84
	ÇÇT_7	,72	
	ÇÇT_13	,60	
	ÇÇT_19	,74	
	ÇÇT_28	,69	
Cinsel İstismar	ÇÇT_20	,75	0.84
	ÇÇT_21	,56	
	ÇÇT_23	,76	
	ÇÇT_24	,67	
	ÇÇT_27	,59	

Tablo 2'ye göre ölçeğin alt boyutları incelendiğinde, “fiziksel ihmal” alt boyutu haricinde diğer bütün alt boyutların yeterli ayırt ediciliğe sahip maddelerden oluştuğu ve kabul edilebilir güvenirlik katsayılarına sahip olduğu görülmektedir.

3.1.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Geçerlik Değerleri

Çocukluk çağı travmaları ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri, uyum iyiliği istatistikleri ve bu sonuçlara ilişkin grafik aşağıda gösterilmektedir.

3.1.2.1. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'ne İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Kestirimleri

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Faktör Analizi Kestirim Değerleri

Örtük Değişkenler	Kestirim	Std. Değer	Hata	z-değeri	P
Duygusal İst. = ~					
ÇÇT_3	1.00	0.56			
ÇÇT_8	1.15	0.62	0.13	9.09	0.00
ÇÇT_14	1.33	0.70	0.14	9.80	0.00
ÇÇT_18	0.52	0.38	0.08	6.29	0.00
ÇÇT_25	1.21	0.69	0.13	9.74	0.00
Fiziksel İst. = ~					
ÇÇT_9	1.00	0.45			
ÇÇT_11	1.64	0.74	0.22	7.65	0.00
ÇÇT_12	1.50	0.61	0.21	7.23	0.00
ÇÇT_15	2.21	0.69	0.29	7.54	0.00
ÇÇT_17	0.81	0.65	0.11	7.63	0.00
Fiziksel İh. = ~					
ÇÇT_1	1.00	0.38			
ÇÇT_2	1.80	0.38	0.38	4.76	0.00
ÇÇT_4	0.37	0.15	0.16	2.37	0.00
ÇÇT_6	1.07	0.39	0.22	4.78	0.00
ÇÇT_26	2.60	0.64	0.45	5.85	0.00
Duygusal İst. = ~					
ÇÇT_5	1.00	0.60			
ÇÇT_7	1.07	0.77	0.09	11.67	0.00
ÇÇT_13	1.08	0.66	0.10	10.46	0.00
ÇÇT_19	1.22	0.84	0.10	12.26	0.00
ÇÇT_28	0.99	0.79	0.08	11.86	0.00
Cinsel İst. = ~					
ÇÇT_20	1.00	0.85			
ÇÇT_21	0.41	0.57	0.04	11.21	0.00
ÇÇT_23	0.73	0.78	0.04	16.56	0.00

ÇÇT_24	0.94	0.74	0.06	15.63	0.00
ÇÇT_27	0.85	0.67	0.06	13.78	0.00

Tablo. 3'e göre elde edilen sonuçlar incelendiğinde, ölçeğe ilişkin bütün maddelerin anlamlı derecede alt ölçeklere bağlandığı, alt ölçekler arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmüştür.

3.1.2.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'ne İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Uyum İndeksleri

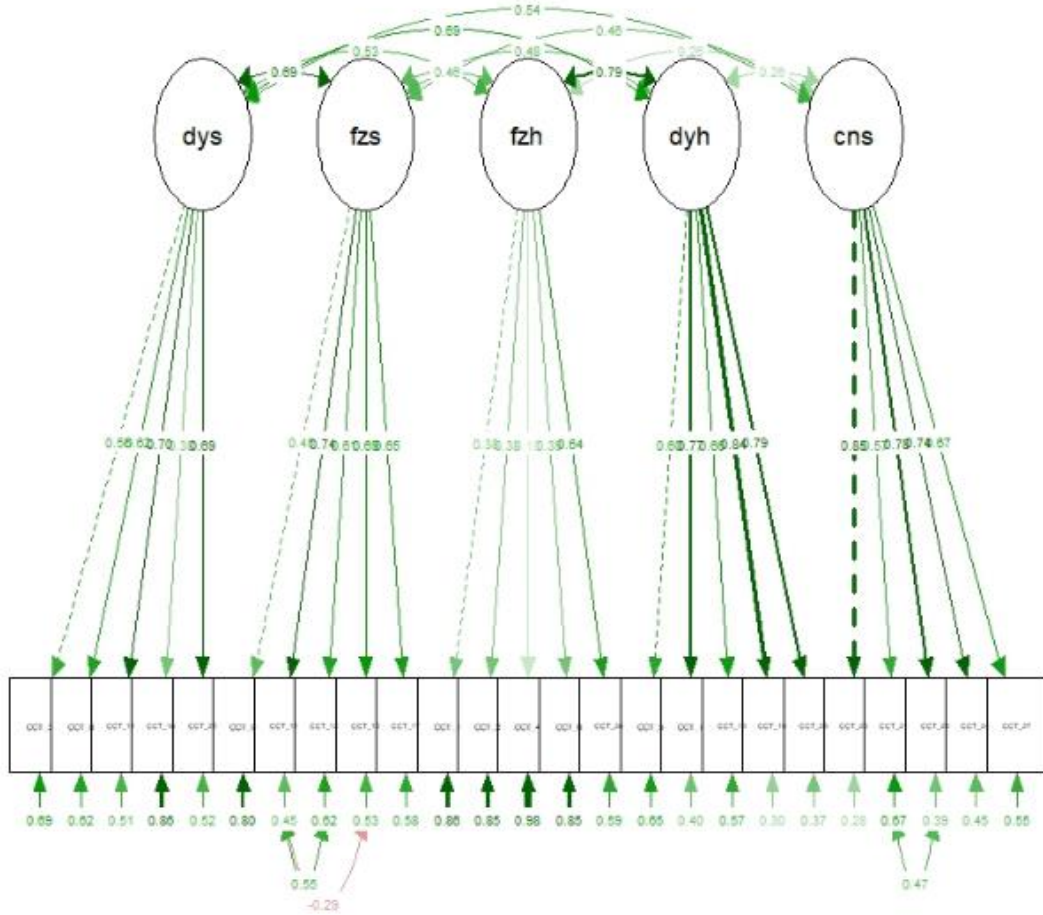
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Faktör Analizi Uyum İndeks Değerleri

χ^2	Df	P	GFI	CFI	AGFI	RMSEA
772.994	262	0.00	0.86	0.87	0.83	0.07

Tablo 4'e göre model uyum istatistikleri incelendiğinde, mükemmel bir uyum olmasa da kabul edilebilir düzeyde bir uyum olduğu görülmektedir.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri ve uyum iyiliği istatistikleri'ne ilişkin grafik aşağıda gösterilmektedir.

Şekil 1. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin Geçerliğine İlişkin Path Diagramı

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri, uyum iyiliği istatistikleri doğrultusunda verilmiş olan Path Diagramı incelendiğinde kurgulanan modele ilişkin kabul edilebilir düzeyde bir uyum olduğu görülmektedir.

3.2. Mesleki Doyum Ölçeğine İlişkin Bulgular

3.2.1. Mesleki Doyum Ölçeği Madde Analizi ve Güvenirlik Değerleri

Mesleki Doyum Ölçeğine ilişkin madde analizi ve güvenirlik katsayısına ilişkin sonuçlar aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 5. Mesleki Doyum Ölçeği Madde Analizi Ve Güvenirlik Değerleri

Alt Ölçek	Madde No	Madde Toplam Test Korelasyonu	Güvenirlik Katsayısı (Cronbach alpha)
Niteliğe Uygunluk	MD_1	,80	0.91
	MD_2	,64	
	MD_3	,76	
	MD_4	,70	

	MD_5	,52	
	MD_6	,69	
	MD_8	,53	
	MD_9	,60	
	MD_10	,81	
	MD_14	,55	
	MD_15	,38	
	MD_18	,58	
	MD_19	,75	
Gelişme Fırsatı	MD_7	,56	0.71
	MD_11	,12	
	MD_12	,27	
	MD_13	,57	
	MD_16	,57	
	MD_17	,55	
	MD_20	,62	

Tablo.5'e göre ölçeğin alt boyutları incelendiğinde, tüm alt boyutların yeterli ayırt ediciliğe sahip maddelerden oluştuğu ve kabul edilebilir güvenirlik katsayılarına sahip olduğu görülmektedir.

3.2.2. Mesleki Doyum Ölçeği Geçerlik Değerleri

Mesleki Doyum Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri, uyum iyiliği istatistikleri ve bu sonuçlara ilişkin grafik aşağıda gösterilmektedir.

3.2.2.1. Mesleki Doyum Ölçeği'ne İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Kestirim Değerleri

Mesleki Doyum Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 6. Mesleki Doyum Ölçeği Faktör Analizi Kestirim Değerleri

Örtük Değer	Kestirim	Std. Değer	Hata	z-değeri	p
Niteliğe Uygunluk =~					
MD_1	1.00	0.86			
MD_2	0.54	0.66	0.04	14.51	0.00
MD_3	0.90	0.82	0.04	20.38	0.00
MD_4	0.85	0.74	0.05	17.23	0.00

MD_5	0.54	0.53	0.05	11.01	0.00
MD_6	0.66	0.71	0.04	16.18	0.00
MD_8	0.54	0.53	0.05	11.13	0.00
MD_9	0.56	0.61	0.04	13.16	0.00
MD_10	1.01	0.83	0.05	20.67	0.00
MD_14	0.53	0.56	0.05	11.92	0.00
MD_15	0.29	0.37	0.04	7.29	0.00
MD_18	0.51	0.58	0.04	12.43	0.00
MD_19	0.85	0.76	0.05	17.74	0.00
<hr/>					
Gelişme Fırsatı =~					
MD_7	1.00	0.69			
MD_11	0.62	0.23	0.15	4.18	0.00
MD_12	0.59	0.31	0.11	5.39	0.00
MD_13	1.10	0.65	0.10	11.04	0.00
MD_16	1.26	0.71	0.11	12.01	0.00
MD_17	0.95	0.63	0.09	10.84	0.00
MD_20	1.19	0.76	0.09	12.58	0.00

Tablo 6 incelendiğinde, ölçeğe ilişkin bütün maddelerin anlamlı derecede alt ölçeklere bağlandığı, alt ölçekler arasında ilişkiler görülmüştür.

3.2.2.2. Mesleki Doyum Ölçeği'ne İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Uyum İndeksleri

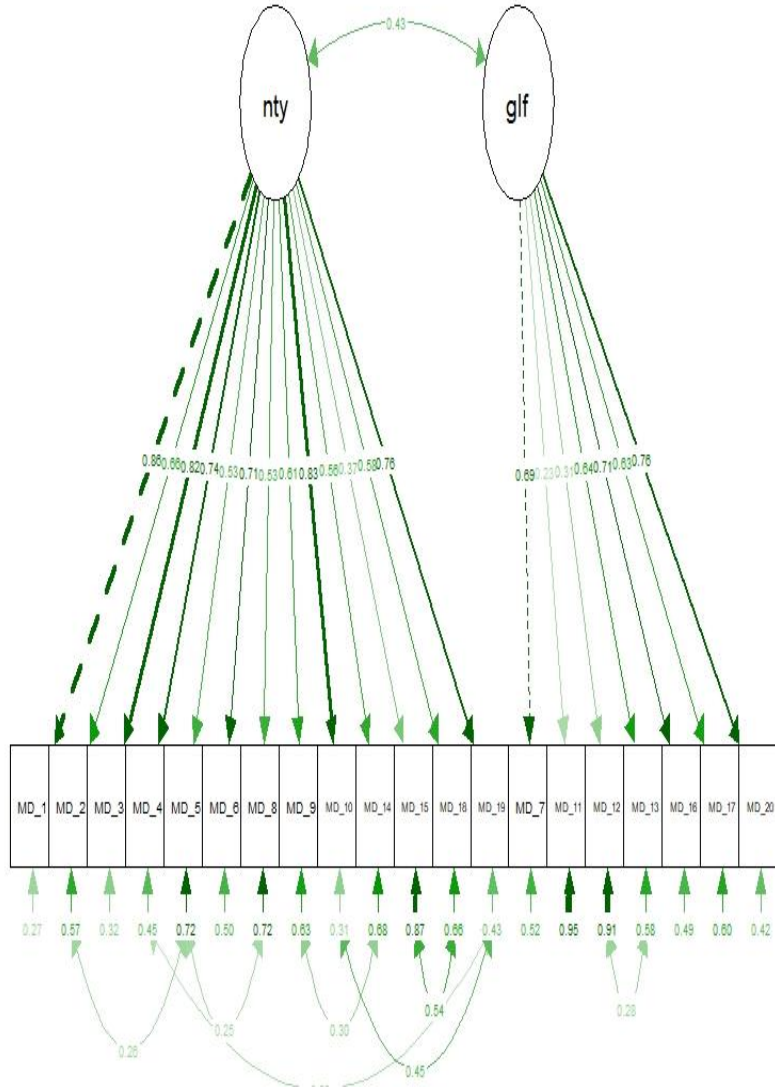
Mesleki Doyum Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7. Mesleki Doyum Ölçeği Uyum İndeks Değerleri

χ^2	Df	P	GFI	CFI	AGFI	RMSEA
720.631	162	0.00	0.84	0.86	0.79	0.09

Tablo 7'ye göre model uyum istatistikleri incelendiğinde, mükemmel bir uyum olmasa da kabul edilebilir düzeyde bir uyum olduğu görülmektedir.

Mesleki Doyum Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri ve uyum iyiliği istatistikleri'ne ilişkin grafik aşağıda gösterilmektedir.

Şekil 1. Mesleki Doyum Ölçeğinin Geçerliğine İlişkin Path Diagramı

Mesleki Doyum Ölçeği'ne ilişkin doğrulayıcı faktör analizi kestirimleri, uyum iyiliği istatistikleri doğrultusunda verilmiş olan Path Diagramı incelendiğinde kurgulanan modele ilişkin kabul edilebilir düzeyde bir uyum olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında geliştirilen, Şar ve arkadaşları (2012) tarafından Türkçeye çevrilen Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin güvenilirlik düzeyi belirlenirken madde analizi yapılmış, güvenilirlik katsayıları alt boyutlar bazında değerlendirilmiştir. Buna göre güvenilirlik katsayısı; duygusal istismar alt boyutunda 0,73; fiziksel istismar alt boyutunda 0,74; cinsel istismar alt boyutunda 0,84; duygusal ihmal alt boyutunda 0,84; fiziksel ihmal alt boyutunda 0,48 olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; fiziksel ihmal alt

boyutu dışındaki diğer bütün alt boyutların yeterli ayırt ediciliğe sahip maddelerden oluştuğu ve ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Şar ve arkadaşları (2012) fiziksel ihmalin yeterli ayırt ediciliğe sahip olmamasını, kişilerin bu durumu ortaya koyamaması ve az dile getirilen bir boyut olmasına bağlamaktadır.

Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi değerleri incelendiğinde; ölçekteki bütün maddelerin anlamlı derecede alt ölçeklere bağlandığı ve alt ölçeklerin de birbirleriyle anlamlı bir ilişki kurduğu görülmüştür. Ayrıca; $\chi^2/ sd = 3.14 < 5$, p değeri $< 0,050$, RMSEA değeri $< 0,08$, GFI-CFI = 0,85 olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ölçeğin mükemmel bir uyum olmamakla birlikte kabul edilebilir düzeyde bir uyuma sahip olduğu görülmüştür.

Okul psikolojik danışmanlarının mesleki doyum düzeylerini ölçmek amacıyla Kuzgun, Aydemir Hamamcı(1999) tarafından geliştirilen Mesleki Doyum Ölçeğinin güvenilirlik düzeyi belirlenirken madde analizi yapılmış, güvenilirlik katsayıları alt boyutlar bazında değerlendirilmiştir. Buna göre güvenilirlik katsayısı; niteliğe uygunluk alt boyutunda 0,91; gelişme fırsatı alt boyutunda 0,71 olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak tüm alt boyutların yeterli ayırt ediciliğe sahip maddelerden oluştuğu ve ölçeğin kabul edilebilir düzeyde güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar Kuzgun, Aydemir ve Hamamcı (1999)'nın yapmış olduğu çalışmadaki güvenilirlik katsayısı değerleri ile örtüşmektedir. Güvenirlik katsayısının 0,70 ve üzerinde olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Seçer,2015).

Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi değerleri incelendiğinde; ölçekteki bütün maddelerin anlamlı derecede alt ölçeklere bağlandığı ve alt ölçeklerin de birbirleriyle anlamlı bir ilişki kurduğu görülmüştür. Ayrıca; $\chi^2/ sd = 4.48 < 5$, p değeri $< 0,050$, CFI $> 0,85$ olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ölçeğin mükemmel bir uyum olmamakla birlikte kabul edilebilir düzeyde bir uyuma sahip olduğu görülmüştür.

Bütün bu açıklamalar ışığında, çocukluk çağı travmalarının belirlenmesine yönelik geliştirilen Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin, geçerlik ve güvenilirlik testleri bakımından güvenilir sonuçlara sahip olduğu ve mükemmel olmasa da kabul edilebilir düzeyde uyuma sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin, çocukluk çağı travmalarının belirlenmesi amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ayrıca; okul psikolojik danışmanlarının mesleki doyum düzeyinin belirlenmesine yönelik geliştirilen Mesleki Doyum Ölçeğinin, geçerlik ve güvenilirlik testleri bakımından güvenilir sonuçlara sahip olduğu ve mükemmel olmasa da kabul edilebilir düzeyde uyuma sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, Mesleki Doyum Ölçeğinin okul psikolojik danışmanlarının mesleki doyum düzeyinin belirlenmesi amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

5. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir;

- 1- Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği cinsel istismar, duygusal istismar, fiziksel istismar, duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olmak üzere beş alt boyutta çocukluk çağı travmalarını ele almaktadır. Ancak bu beş boyutun bazı travmatik yaşantıları kapsamadığı (savaş mağduru çocuk, göç etmek zorunda kalan

çocuk, çalıştırılan çocuk, sağlık gereksinimi karşılanmayan çocuk vb.) düşünülmektedir. Bu nedenle de bu ölçeğin güncellenmesinin ya da yeni bir Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin geliştirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

- 2- Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışmalarının farklı çalışma grupları ile ele alınmasının önleme ve müdahalede bulunabilme konusunda faydalı olacağı düşünülmektedir.
- 3- Araştırmada kullanılan Mesleki Doyum Ölçeği'nin bazı maddelerinin doyum düzeyini ölçmekte yetersiz olduğu bu nedenle ölçeğin maddelerinin güncellenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Anda, R. F., Fleisher, V. I., Felitti, V. J., Edwards, V. J., Whitfield, C. L., Dube, S. R., & Williamson, D. F. (2004). Childhood Abuse, Household Dysfunction, and Indicators of Impaired Adult Worker Performance. *The Permanente Journal*, 8(1), 30.
- Bernstein, D. P ve Fink L, Handelsman L (1994). Initial Reliability and Validity of a New Retrospective Measure of Child Abuse and Neglect. *Am Journal Psychiatry*,151 (10), 1132-6.
- Durmuşoğlu, N. ve Yıldırım-Doğru S. (2006). Çocukluk Örselleyici Yaşantılarının Ergenlikteki Yakın İlişkilerde Bireye Etkisinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15: 237-246.
- Kadioğlu, F. (2014). Psikolojik Danışmanların (Rehber Öğretmenlerin) Mesleki Doyum İle Kendilerine Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kağan, M. (2005). Ankara İlindeki Devlet ve Özel İlköğretim İle Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının İncelenmesi – Ankara ili örneği. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kuzgun, Y. Sevim, S.A. Hamamcı, Z. (1999). Mesleki Doyum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt:2, Sayı:11.
- Kuzgun, Y. (2008). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Seçer, İ., (2015). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi: Analiz ve Raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şar, V. , Öztürk, E. , İkikardeş, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenirliği. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*;32(4).
- Yılmaz, O. (2010). Bipolar Affektif Bozukluk Hastalarında Çocukluk Çağı Travmaları, Aleksitimi ve Dissosiyatif Belirtilerin Sıklığı ve Diğer Klinik Özelliklerle İlişkisi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi, Haydarpaşa Eğitim Hastanesi, Uzmanlık Tezi, İstanbul.